

Napoleon

4. Peter Napoleon

Bestemor kunne virkelig sett ham! Nå var hun blitt nitti. Det betydde at hun ble født i 1810. Bestemor var elleve år da Napoleon døde.

Bare elleve år. Et år yngre enn han var nå. Som i fjor. Som om det var forrige år avisen skrev at Napoleon var død nede på St. Helena! Det ville han ha husket, selv om han ble hundre. Det var klart bestemor husket det. Men hun hadde sikkert ikke sett keiseren. Det var ikke rimelig, for hun var jo så liten den gangen. Men faren hennes hadde kanskje sett ham. Oldefar altså. Han hadde vært kjøpmann i Bergen og eide mange skip. Ja, han hadde helt sikkert vært nede og sett ham. Kanskje i Paris? Eller ett annet sted hvor keiseren oppholdt seg eller førte krig. Napoleon dro jo så vidt omkring. Da oldefar kom hjem hadde han selvsagt fortalt konen sin og ungene om den store mannen.

Han hadde sikkert beskrevet ham også. Boken fortalte at han var temmelig liten når han sto oppreist. Med den fine hatten, kappen og de trange buksene. Om sabelen han hadde hengende ved siden og stemmen når han holdt tale. Måten han talte på, jja også stemmen når han kommanderte.

Tenk om han hadde vært gutt den gangen. Da det sto i avisen om kriseren av Frankrike. Da kunne han ha lest om slagene ved Austerlitz og Wagram og Jena og Auerstädt. Om de ved Leipzig og Waterloo også. *Han* hadde ikke sittet hjemme og lest avisen. Han hadde stukket av til Frankrike

med det samme og blitt med på alt sammen. Den gangen brukte de ofte gutter som tamburer. Han skulle nok lære seg å slå tromme slik at de godtok ham med det samme han kom inn i landet. Det skulle ikke vare lenge før han gjorde seg bemerket og steg i gradene. Kanskje han ville bli offiser også. Det var ikke umulig den gangen. Bare tenk på Murat som ble konge, og så Bernadotte. Men Napoleon var det største. Engang var han en vanlig gutt som lekte på Korsika.

Kune det ikke ha vært for hundre år siden nå. Da skulle han gått over Alpene og slått tromme hele vegen. Da de tørnet sammen ved Austerlitz ville han ha vært sytten år. Han kunne godt vært løytnant da. Allerede. I slaget ved Waterloo ville han ha vært syvogtyve. Da ville han kanskje vært utnevnt til general. Sett at Napoleon hadde gjort ham til anfører for troppene til Grouchy som gikk i feil retning og kom for sent frem. Han skulle såmen funnet den riktige vegen. Å nei, han skulle vært på plass i tide. Da ville det vært snart gjort å ta knekken på engelskmennene og Wellington. Det skulle vært gjort lenge før uslingen Blücher møtte opp. Etterpå ville Napoleon ha takket ham og blitt svært glad i ham også. Da hadde ikke keiseren behøvd flykte. Da ville ikke de sjofle engelskmennene klart å slå kloen i ham og sende ham til St. Helena. Fy, det var lusent gjort! Også så feigt!

Æsj, så dumt at bestemor var så sinna på ham akkurat nå. Sinna for alt. Nå kunne han ikke få spurt henne om Napoleon. Kanskje han fikk snakke med henne om noen dager. Etter at hun hadde glempt bombingene av Ladysmith og kruttet. Det smellet hadde nesten skremt vettet av henne. Han ville gjerne ha henne til å fortelle om alt i gamle dager; for det var hun flink til.

Kath ville han skulle bli med å bygge i jordhaugen igjen, men han var lei tullekrigen i Transwaal. Det sto forresten

i avsene at boerne fikk bank hver dag. Nei, det var ikke noe moro mer. Det var lenge siden verden hadde sett en ordentlig krig. I kampen mellom Spania og Amerika sloss de bare på sjøen. Krigen mellom Grekenland og Tyrkia var bare trist for grekerne. Ingen kunne gå rundt og være på tyrkerne side.

Nei, nå hadde verden bruk for en ny Napoleon. Da ville det kanskje komme noe med tak i. Sett at det kom en slik mann, mens han levde. Så han kunne få være med. Det gikk kanskje en ung mann på tyve år rundt og ville bli keiser. Sett at han en dag trådte frem foran folket og satte i gang!

Peter ble enig med seg selv om at den første han nå måtte gjøre, var å banke engelskmennene fordi de hadde vært så lumpne mot Napoleon. Kom det ikke en slik mann til inn i verden, dro han sin veg med det samme.

Han hadde lest ut boken, men det var mange ting i den han tok om igjen. Bildene ble han aldri ferdig med. Kath holdt på med den nå, når hun fikk låne den en gang i mellom. Peter var fullt opptatt oppe i utmarka. Der skulle han bygge en løvhytte til Napoleon. Den skulle bli hovedkvarteret hans. Dessuten hadde han funnet det rette stedet til slaget ved Austerlitz. Hovedkvarteret skulle ligge på toppen av haugen. Bekken som rant nedenfor, kunne være den store elven. Fienden lå i dekning på den andre siden.

Noen forpostfektninger hadde det allerede vært. Rundt hovedkvarteret lå det en masse svære kampesteiner og det franske artilleriet hadde nå og da latt det regne med kuler rett inn i buskene på den andre siden. Men det var bare en forsmak. Når løvhytta var klar, skulle de slå til for alvor.

Det var ensomt og godt oppe i utmarka. Det var bare han som visste om den plassen. Der var det ingen som så og hørte ham. Der kunne han regjere som det passet ham, kommandere og brenne løs alt han orket. Det hendte at et par

hester dukket frem fra det tette buskaset. De betraktet han som spioner fienden hadde sendt ut og fyrte løs. Hestene kastet seg rundt og braket tilbake i buskene. Det dundret i bakken da kavalleriet flyktet.

Nedenfor sto det et gjerde og bak var det stauret ned fire hesjer bak hverandre på en liten eng. De var fulle av høy alle sammen. Der kunne det passe å mønstre armeen. Det kom sjelden noen dit. Gudbrand Tofte og karene hans holdt på med arbeid på den andre siden av eiendommen.

Det var jamen tungt nok å sette opp en løvhytte. Peter tenkte flere ganger på å gi blaffen i hytta, men keiseren måtte ha et sted å være, så han drev på. Du store så mye løs det gikk med før veggene ble tette. Det var ikke lett å få løvverket til å henge sammen heller.

Peter prøvde om og om igjen til han fikk det til. Det var sannelig en tapper innsats.

Med ett dukket Kath opp ved siden av ham.

– Hva skal du her? spurte han surt.

– Gi deg a'. Jeg går hvor jeg vil. Jeg er ute på tur.

– Tur.

– Hva holder du på med? Du store så mye løv du har revet av. Hva kommer Gudbrand Tofte til å si når han får se det?

– Du ser da vel hva jeg gjør. Jeg bygger løvhytte.

– Hva skal du med den?

– Det har ikke du noe med.

– Fortell det nå, så skal jeg ikke fortelle Gudbrand om alle kvistene.

– Det er akkurat likt deg. Du ville sladre, hva?

– Du ødelegger bjerkene!

– Prøver du deg, forteller jeg Gudbrand at du kjøpte kruttet! Din drittjente.

– Da sier jeg bare at det ikke er sant. Tror du virkelig at noen kommer til å tro deg.

– Sivertsen kan vitne.

Kath klappet munnen igjen. Litt etter sa hun:

– Du kan godt si hva du skal med hytta, Peter. Jeg skal hjelpe deg med å gjøre den ferdig.

– Hjelpe til du! Nei, hold deg bare unna. Dette er ikke noe for jenter.

– Å, du har gjort noe dumt. Så tosquete du er. Hytta kommer til å dette sammen med det samme. Du må gjøre det på en annen måte.

– Hvordan da?

– Det vil jeg ikke si. Du er altfor stygg mot meg.

– Javel, du skal få vite hva denne hytta er til. Den skal bli teltet til Napoleon. Her blir slaget ved Austerlitz i 1805 utkjempet. Bare så du vet det. Hva var det for noe dumt jeg har gjort?

Kath kom helt bort til den uferdige hytta og sa at han skulle få tak i litt av rullen med klessnor Stina hadde på kjøkkenet. Hvis han slo den rundt staurene han hadde drevet ned til hjørnet i hytta, var det lettere å få løvet til å sitte.

Peter gapte av beundring.

– Du er igrunnen ganske smart, Kath.

– Der kan du se!

– Vil du være med på leken?

– Bare en stund, siden du ber meg. Jeg kan ta et tak med på hytta.

– Kan du ikke heller stikke inn etter litt klessnor. Jeg får ikke noe av Stina allikevel.

– Tror du jeg får noe av den? Du må rappe rullen. Jeg vet hvor den er.

– Kan ikke du stikke etter snorene, Kath. De mistenker ikke deg for noe som helst. Det er noe helt annet med meg. Bare jeg viser fjeset mitt, tror du jeg har funnet på noe. Nå

vet jeg det! Du skal være marskalk Ney. Keiseren sender deg ut i et farlig oppdrag bak fiendens linjer. Man da blir du nødt til å ri. Ta hesten min sålenge. Jeg skal lage en ny i en fart.

Kath svingte seg på hesten til keiseren, men hadde vanskeligheter med å komme i salen på grunn av skjørtene. Dessuten var den lange, myke bjerkestokken altfor lite kvistet. Men det gikk da tilslutt og hun fikk straks ordre av keiseren om å tømme proviantlagrene til russerne og komme tilbake så fort hun kunne.

Marskalk Ney satte avsted i strak gallopp.

Keiser Napoleon flirte foraktelig av marskalken på den andre siden av gjerdet, som hoppet av hesten og sprang videre mens han dro den etter seg.

Å, det kunne selvsagt være en krigslist.

Keiseren var meget fornøyd med marskalk Ney. Han var en tapper kriger. Fin idé dette med klessnorene. Da ville de få resten av arbeid unna i en fei. Etterpå kunne slaget begynne.

Han lette rundt til han fant en passelig stokk og kappet til en ny hest. Denne gangen kuttet han alle kvisten av. Denne hesten skulle bli en gave til marskalken, fra keiserens egen stall.

Mens han jobbet med hesten oppdaget han Kath. Hun kom over jordene og bar noe på magen hun hadde tullet inn i skjørtet. Da hun nådde gjerdet tok hun opp det hun hadde i skjørtet. Det var et svært nøste med klessnor. Det Stina hadde liggende på kjøkkenet. Kath steg til hest og kom sprengende mellom trærne. Hun stoppet foran keiseren og gjorde stram honnør. Så avla hun rapport. Hun hadde måttet kjempe hardt før russerne trakk seg tilbake. Men etterpå var det en smal sak å erobre snorene.

– En tapper dåd, roste keiseren, som vi ikke skal glemme.

Hvis vi overlever slaget i morgen da. Nå, ta først i mot denne hesten. Den beste jeg noensinne har hatt på stallen.

– Fint, sa marskalk Ney og svingte seg av hesten han hadde ridd ut på. – Denne er så vond å sitte på, på grunn av alle kvistestumpene. Marskalk Ney bukket dypt for keiseren og tok i mot den fine hesten.

Etterpå rullet de ut klessnorene og fortsatte med løvhytta. Begge var litt betenkt da de skulle kutte en lang snor første gang, men de kunne jo knytte bitene sammen igjen etterpå. Da de først hadde kuttet en, gikk det fort unna med de andre. Fort vekk måtte de avbryte byggingen for å kaste seg inn i mindre trefninger med fienden. Hver gang de ikke hadde mere løv igjen, dro keiseren i egen person eller marskalk Ney innover langs bekken, slo seg gjennom de fiendtlige styrkene og erobret svære dynger med løvrik kvist.

Kath var en ren mester med løvhytte. Hele tiden fant hun på triks som gjorde det lettere å få løvet til å sitte. Hun ble så ivrig at hun formelig glødet i toppen. Imens pratet hun ivig og fant på en masse ting om marskalk Ney. Litt senere kom hun bort til keiseren.

– Deres majestet, vi har sluppet opp for kvister.

– Godt marskalk. Ta med Dem en tropp og slå til igjen. Plukk ut de beste soldatene mine.

– Javel, Deres majestet! Kath svingte seg på hesten, samlet mannskapene og ropte oppmuntrende til dem mens troppene stormet mot krattet.

– Nei, nå orker jeg ikke mer! ropte hun med ett. Hun sto og dro i kjolen som hadde satt seg fast. – Å, denne dumme kjolen!

– Enig, sa Peter. Kan du ikke hekte den opp på en eller annen måte. Det ser grinaktig rart ut å ri med skjorter.

– Jeg vet hva jeg skal gjøre, sa Kath. Resolutt tok hun av

seg både kjolen og underskjørtet og red som en mann i bukser.

– Du ser flott ut! ropte keiseren.

Marskalk Ney hengte skjørtene på en grein et stykke unna mens keiseren så beundrende på henne.

– Hadde jeg ikke lagt vekk underbuksa, sa han, skulle jeg ridd i den jeg også. Flott med hvite bukser. De brukte det den gangen.

Marskalken kastet seg påny ut i kampen, like ivrig som før og var snart tilbake med en haug løv.

Omsider la de siste hånd på hytta. Den ble riktig pen. Stor var den også og så helt tett ut. Keiseren og Ney riktig koste seg inni den mens de tok en pause og planla det store slaget.

– Deres majestet, sa Ney med ett, det er noe vi har glemmt.

– Å.

– Vi kan ikke la hæren kjempe uten mat. Da kan vi ikke regne med noen seier. Mannskapene har forresten hatt en hard dag.

– Du har rett, nikket keiseren og så på henne med forventning i blikket. Hun hadde opplagt fått en idé.

– Hvis Deres majestet tar med garden og angriper russerne, som har mye proviant, får vi nok til alle.

– Flott! Keiser Napoleon spratt opp, salte hesten og gallopperte vekk. Marskalken ropte:

– Ta med så mye mysostmat til meg som du kan!

Han ble lenge borte. Da keiseren endelig dukket opp igjen, hadde hytta fått inventar. Et kubbebord dekket med tallerkener av brede blad nede fra bekken. Hæren jublet da keiseren la maten på bordet. Han hadde med seg en haug smørbrød med mysost på. Stina hadde gitt ham en flaske melk og på veggen ut hadde han rappet syv sukkerbiter, to kalde kjøttkaker og noen stuede snittebønner. De siste hadde han lagt i en avis.

De koste seg med maten en lang stund.

– Æsj, sa Kath, så vemmelig det er å spise snittebønner med fingrene. Hun kikket rundt på bakken etter en pinne.

– Du spiser slik i felten, sa Peter. Hun plukket opp en pinne, men han spiste videre med fingrene.

– Skulle gjerne bo i en løvhytte, sa Peter.

– Uum, måtte være fint.

– Om natten også.

– Det blir sikkert kaldt, mente Kath. Nå da hun satt stille kjente hun at hun ikke hadde stort på seg.

– Det er bare å rulle seg inn i et ullteppe. Napoleon gjorde det mange ganger. Han la seg rett på jordgulvet og sov så det durte. Keiseren kunne sove nøyaktig når han ville. Våkne sånn også. Kanskje jeg skulle ligge her i natt.

– Får du lov, tror du?

– Jeg spør ikke om lov.

– Du tør ikke ligge her. Tenk om noen hester kom og overrasket deg.

– Pøh. Men tante Vikka ville vel lage en masse bråk igjen. Det er ikke verdt å erte henne opp, etter alt det andre. Hei, nå må vi ut og kjempe. Nytter ikke å sitte her å bli vissen.

Hytta var så koselig at marskalk Ney kviet seg for å gå ut til hesten. Men litt etter gjallet signalet til kamp.

De likte at Kath fremdeles var Ney. Men nå var Peter marskalk Lannes og keiser satt til hest rett utenfor hytta. De ladde kanonene og satte i gang et bombardement som fikk buskene til å knake og vannet i bekken til å sprute i været. Ney førte høyre fløy av hæren mens Lannes ledet venstre. Fienden ble angrepet fra begge kanter. Når hovedstyrkene til fienden var nedkjempet og marskalkene møttes igjen, hadde de ordre om å sette etter fienden så langt de kunne.

Overalt runget det kommandoer og med hevede sabler stormet de franske soldatene frem. Kamplarmen steg og steg

og begge sider hogg og slo, skrek og skrålte. Bjerkebladene føyk rundt ørene på soldatene mens småtrær og kvister knakk sammen under støvlene. Avstanden mellom troppene til Lannes og Ney ble mindre og mindre. Med ett sprengete en av dem opp til hovedkvarteret for å rapportere til keiseren og be om forsterkninger eller andre ting. Så bar det tilbake til slagmarken igjen, for det var om å gjøre å holde fienden samlet foran forfølgerne, så han ikke skulle bryte ut til sidene og ri bak dem. De franske soldatene var helter alle sammen og gikk på med dødsforakt. Russerne og østerrikerne falt som fluer og etterhvert ble det tynt i de fiendtlige troppene. Endelig kunne Lannes og Ney møtes i buskene. Fienden hadde fått dødsstøtet og restene av de store armeene flyktet over hals og hode. Lannes hilste på sine tapre venner og svingte sabelen, hummerrød av opphisselse.

– Vi må forfølge dem! De holder på å samle seg igjen!

Lannes pekte på hesjene på den lille engen og stormet etter fienden. Ney satte etter. Lannes hoppet over gjerdet med kavalleriet i hælene. Det gikk i rasende fart over engen mot hesjene som så truende ut. Ute på engen oppdaget han at Ney sakk akterut. Lannes stoppet brått midt i forfølgelsen og snudde seg.

Ney hadde stanset ved gjerdet.

– Hopp over gjerdet og følg etter! skrek Lannes. – I keiserens navn!

– Du tror kanskje jeg vil springe rundt på enga i bare buksen! ropte Ney tilbake.

Lannes snudde seg rasende mot fienden.

Litt etter kom han langsomt og majestetisk ridende tilbake til keiseren. Han så ikke akkurat glad ut. Han kunne riktignok rapportere om en stor seier, men samtidig var det hans tunge plikt å melde Ney for feighet, pliktforsømmelse og forræderi. For ikke å snakke om jåleri.

Kath hadde tatt på seg kjolen igjen og satt inne i keiser-teltet og gumlet på det siste brødstykket.

– Lusent av deg. Hvorfor ble du ikke med?

– Vi vant jo.

– Jamen, vi skulle jo sette etter . . .

– Tenk om noen så meg . . . uten kjolen!

– Tull. Du har aldri vært så flott før.

– Jeg orket forresten ikke mer.

– Orket! Keiseren hadde gitt en befaling vi skulle følge. Hvorfor har du tatt brødstykket mitt?

– Du kan få halvparten av kjøttkaka mi.

Peter dumpet ned på bakken. Han var sliten etter krigingen og kjøttkaka smakte. De tidde litt, så sa Kath:

– Det var gøy å leke krig.

– Om det var. Vil du ikke mer?

– Orker ikke.

– Det blir ikke flere slag. Nå skal vi bare holde mønstring.

– Hvordan da?

– Nå skal du høre. Hesjene er tropper som står på geledd i mange rekker. Keiseren og hans følge rir langs troppene og inspiserer dem. Etterpå tar vi kommandoen og trener dem. Sånn eksersis med marsjering, som du vet.

– Nei! ropte Kath og slo i kubbebordet. – Jeg vet hva vi gjør, Peter.

– Å?

– Vi leker du er keiseren og jeg keiserinnen. Så inspiserer vi hæren sammen. Vi hilser og skrider langsomt forbi troppene. Innimellom stanser vi og snakker med noen av soldatene. Med de som har vært tapre. De skal få æreslegionen.

– Ja, slik skal vi gjøre det! Du kan virkelig leke, Kath. Og så slipper du å ri på stokken.

– Nettopp. Men vi må ha noe som kan være æreslegionen. Kom, så stikker vi hjem og finner noe som passer.

De gikk inn i huset sammen og fant frem forskjellige ting de kunne bruke. Stine ropte og spurte hva det nå var de tok med seg ut. Hun fikk ikke noe svar på det. Hun var opptatt med å steke pannekaker. Hadde nettopp en i pannen og kunne ikke gå fra for å se hva de drev med. Hun nøyde seg med å rope at de ikke måtte gå for langt, for snart sto maten på bordet.

De dukket inn i hytta og satte seg. Kath klippet til æreslegioner mens Peter lagde en napoleonhatt av en avis og tredde til hyssing til å ha under haken. Etterpå dekorerte han seg selv med æreslegionen. Så satte han seg og dro av seg buksene. Han fant frem et par underbukser han hadde tatt med og dro dem på. Det tok flere minutter å hale såpass i dem at de satt stramt.

Kath hadde nappet med seg det røde sjalet til tante Vikka og bandt det rundt livet. Det ble en lang kjole med slep. Etterpå rullet hun flettene sine opp på hodet og satte dem fast med noen av hårnålene til Stina. Ferdig med det lente hun seg tilbake og kjølet seg med en diger vifte hun hadde brettet sammen av en avis.

Keiseren og hans keiserinne var kleddt og ferdige. De skred verdig ned til hesjene. I det samme stanset keiseren.

– Kath, han hadde to keiserinner. Hvem av dem vil du være?

– Marie Louise, såklart.

– Den ekle kjerringa? Hun var så lusen...

– Det gjør ikke noe. Jeg vil ikke være Josephine, for han skilte seg fra henne.

– Ja, det er sant. Hun var forresten ikke noe å samle på. Hun klarte ikke engang å ordne en kronprins til ham.

– Og du tror jeg vil være henne!

– Jamen, du kan da ikke være Marie Louise. Hun ble jo ikke en gang med ham til Helena!

– Vi later som om vi ikke vet det.

– Javel. Det var jo forresten noe som kom etterpå. Keiseren hadde avgjort saken og gikk videre.

De kløv over gjerdet og keiserinnen forklarte at nå måtte han gå arm i arm med henne.

– Det gjorde ikke Napoleon! Aldri!

– Hørt på maken! Det gjorde han alltid. Husker du ikke bildet i boka. Det fra ballet.

Keiseren tok keiserinnen i armen og gikk mot troppene som sto i stram givakt.

Der stanset han og holdt tale. Kath hvisket at han skulle si «jeg og min høye gemalinne». Peter gjorde det og etterpå runget hurraropene fra soldatene.

Det keiserlige paret gikk langsomt langs rekkene. Keiseren var stiv og alvorlig og hilste verdig. Han var litt stivere enn han hadde tenkt, for keiserinnen var så håpløst blid. Hun bøyde hodet, smilte og nikket og vinket med viften. Hun hadde naturligvis sett på bildene at dronningen gjorde sånn når hun holdt inntog ett eller annet sted.

De delte ut en æreslegion for hverannen hesjestaur. Keiseren talte noen ord til den tapre soldaten og keiserinnen festet medaljen med en knappenål. Så svingte hun viften foran ansiktet og sa noen ord. Hun forlangte flere ganger at han skulle si «jeg og min høye gemalinne», med den følge at keiseren ble stivere og stivere.

Keiserinnen festet ennå en æreslegion til en staur. Så rakte hun den frem og dyttet til stauren, for at den tapre soldaten skulle kysse henne på hånden. Da rykket keiseren armen til seg.

– Nå vil jeg ikke mer.

– Ikke det? Nå som det var så morsomt.

– Pølsevev! Du tror kanskje soldater kysser på hånden?

– Å, du er så dum, Peter. Det er jo det som er det fineste av alt sammen . . .

– Jeg gir blaffen i det, sa Peter og vred seg unna henne.

– Dette er ikke det grann moro.

I det samme hørte de stemmen til Stina.

– P e t e r ! K a t h ! Kom inn og spis!

– Barn, sa tante Vikka, da de satt ved bordet, i dag har far og mor bryllupsdag.

– Å? Det hadde ikke Kath og Peter hatt noen anelse om.

– Det er i dag ja. For fireogtyve år siden giftet far og mor seg. Vi har fått telegram fra Nikken, Johannes og Kathinka.

Tante Vikka leste telegrammene fra de eldre søsknene til Kath og Peter høyt.

– Javisst, kom det fra bestemor. – Fireogtyve år. Dere synes vel det er lang tid, men jeg har følelsen av at det var i forrige uke den yngste datteren min hadde brudeslør på seg og dro avsted med faren deres. Jaja.

Bestemor hensank i dype tanker og rygget på hodet. De andre ble nesten høytidelige.

– Nei, nå holdt jeg på å glemme det også, sa tante Vikka.

– Jeg kom til å tenke på det når jeg leste telegrammen. Stina har lovet oss festmat i kveld. Etter middagen vanker det kaffe og sandkake og vi setter oss ute på trappen.

Så ble det fest utenfor huset. De bar ut kaffebord og la hvit duk på.

– Barn skal ikke drikke kaffe før de er konfirmert! Det var en lov der i huset. Hverken Peter eller Kath var konfirmert og da var det litt av en begivenhet å få kaffe sånn uten videre. Uten å ha rippet den selv. Eller snikt den hos Stina.

Bestemor fortalte om bryllupet til far og mor. Det fantes ikke noe morsommere enn når bestemor fortalte fra før i tiden. Kath var mest interessert i hva slags kjole mor hadde hatt på seg og jamen viste det seg at tante Vikka husket hva

slags kjoler alle de kvinnelige bryllupsgjestene hadde hatt på seg. Etterpå pratet bestemor om forlovelsestiden til far og mor og fortsatte med å snakke om mennesker hun hadde møtt og mange ting hun hadde opplevd den gangen da far og mor var unge. Hun husket hver eneste detalj. Hun ble etterhvert så henrykt at hun klappet tante Vikka på kinnet, som hadde vært brudepike i mors bryllup og sa:

– Min kjære Vikka, du var sannelig den fineste og peneste av dem alle sammen!

Tante Vikka smilte beveget og fikk tårer i øynene. Kath tvilte på at bestemor husket riktig der. Tante Vikka kunne ikke ha vært den peneste. Selv ikke for fireogtyve år siden.

Peter holdt øye med bestemor hele tiden. Nå gjaldt det å benytte seg av det gode humøret hennes. Fortsatte hun å fortelle og være like blid, kunne han kanskje få spurt henne om Napoleon.

Bestemor ble ikke trett. Hun gikk lenger og lenger tilbake i tiden og tilslutt fikk de vite hva Lyder Sagen hadde sagt til henne i hennes eget bryllup som sto i Bergen. Det var utrolig lenge siden. 1930! Da syntes Peter tiden var inne til å gjøre et forsøk. Bestemor ble sittende lenge taus og tenke tilbake. Han prøvde med et forsiktig spørsmål.

– Bestemor, kan du huske Napoleon?

– Keiser Napoleon?

– Ja, den store.

– Den første Napoleon, gutten min, rettet hun. – Den første. Det var han med Gud og retten. Nå, det er ikke mennesker gitt å dømme om hvor stor han var.

Peter holdt på å protestere, men klappet munnen igjen. Han ville ikke ta sjansen på å ødelegge det gode humøret til bestemor.

– Har du sett ham, bestemor, eller var du for liten?

– Ja, det må du da forstå.

- Ja, men oldefar da, faren din? Han må ha sett ham.

- Å nei. Hvordan skulle han kunne se Napoleon. Han var kjøpmann i Bergen og Napoleon huserte i Frankrike og andre land.

- Men reiste aldri oldefar ned dit for å se ham?

- Nei, gutten min, han gjorde ikke det. Oldefaren din var ingen tosk. Dessuten reiste ikke folk rundt omkring som nå. Å nei du, folk holdt seg hjemme og kastet ikke bort pengene på utenlandsturer. Nå, din salige oldefar, altså min far, foretok noen kjøpmannsreiser til Hamburg og London. Det er så. Men han fartet ikke rundt i verden eter tøys og tull.

Det tok tid før Peter klarte å svelge alt det han hadde lyst til å svare. Napoleon var ikke tøys og tull. Han var en av verdenshistoriens største menn. Endelig ble han rolig og spurte:

- Men du husker vel meldingen om at han var død på St. Helena?

Bestemor ristet alvorlig på hodet.

- Ja, gutten min, det husker jeg. Din salig oldefar kom inn og satte seg ved middagsbordet. Der fortalte han at keiseren hadde dødd derute i havet. Ensom og syk.

- Var han lei for det, bestemor?

- Lei? Hva er det for tåpeligheter?

- Å . . . ja, jeg mener . . . hva sa han om det?

- Han sa noe jeg aldri glemte.

Bestemor tidde litt og så fremfor seg. Med ett var hun langt, langt borte. Peter så på henne med skinnende øyne og ventet spent på svaret.

- Hva sa han, bestemor?

- Endelig har da Gud fjernet denne djevelen fra jorden!

Peter spratt opp og stirret på henne. Øynene hans var som blå flammer.

- Sa han det om Napoleon? Når keiseren var død?

- Ja, det gjorde han, gutten min.

- For en drittsekk! ropte Peter. Han skalv, så sint var han.

- Hva var det du sa? Bestemor glodde gapende på ham og tante Vikka hoppet der hun satt.

- Oldefar må ha vært en drittsekk! gjentok Peter.

- Din hvalp! Hva er det du våger . . . Bestemor var fylt av hellig vrede og ville reise seg, men tante Vikka trykket henne ned igjen.

- Ut med deg, Petermann! Du er så stygg, så stygg! At du kan si noe slikt. Hun prøvde å dytte ham ut av spisestuen.

Peter kjente at det sved bak øynene. Han bet tennene sammen og lot som om tante Vikka var der i hele tatt. Han stirret vilt på bestemor.

- Han var en usling, en lusen usling. Også Napoleon . . .

Da klarte han ikke mer. Tårene spratt og han snudde på hælen og stormet ut.

Han hørte at de skjelte og smelte inne i spisestuen. Men det blåste han i. Han langet ut så fort han kunne og satte farten ennå mere opp. Han skulle gjerne gå tilbake og si det om igjen. Han skulle slå neven i kaffebordet så koppene deres gikk i tusen biter! Men akkurat nå kunne han ikke få frem et ord. Gråten satt i halsen og holdt på å kvele ham. Det var lenge, lenge siden han hadde vært så forbannet.

- En djevel, hva! At noen kunne ha sagt noe slikt om den store Napoleon.

Ha, oldefar! Faren til bestemor. En snørrhoven blei av en kjøpmann! Han var sikkert en tulling. Si noe slikt om Napoleon! Hvis keiseren hadde møtt ham, ville han tilintetgjort ham med et eneste blikk!

Å ja, de var naturligvis redde for ham alle sammen. Syke av redsel for at han en vakker dag skulle komme til Bergen og skremme dem flate. Det var ikke rart at de feigingene gledet seg over hans død.

De var utrolig dumme. Hvis Napoleon hadde kommet til Norge, ville han selvsagt ha blitt venner med nordmennene. Han ville vel ikke ha dem til fiender. Peter var sikker på det, for Napoleon ville naturligvis med en gang skjønt at alle nordmenn var glade i ham.

Peter satte kursen mot løvhytta. Da oppdaget han Gudbrand Tofte og slåttekarene hans nede på engen. Han snudde og gikk over til den andre siden. Tok en stor omveg så ikke de som satt på trappen skulle se ham. Etter en stund var han nede på stranden.

Det var lav fjære og han tok en tur ut på den blanke, våte sanden. Den var festlig å gå på, og det våte merket som ble igjen etter skoen forsvant like etterpå. Det ble liksom visket ut. Peter fortsatte, men stanset ved et gjerde som stakk litt ut i sjøen. Det var grensen for alt Tofte eide. Han kløv over gjerdet og fortsatte på den andre siden. Det var første gang han var inne på stranden til naboen. Han hadde følelsen av å gå i en helt ny verden, uendelig langt borte fra den andre.

Her vokste bjerkeskogen helt ned til stranden. Når det var flo, nyttet det ikke å gå langs stranden. Det var ikke en lyd å høre fra gårdene lenger opp. Ikke så han folk og ikke så han dyr.

Men strandsnipene bråkte noe forferdelig hver gang han kom i nærheten av strandredene deres. Eggene lå åpent i dagen og flere ganger holdt han på å trække på noen. Snipa flakset frem og tilbake over hodet på ham og skrek og bar seg ille. Han holdt på å rope til henne at han såvisst ikke skulle gjøre eggene hennes noe. Hun kunne bare slappe av. Men snipa skjønte jo ikke noe.

Ærfluglene lå i fredelige flokker og så på ham. De holdt seg i ro når han var like i nærheten av dem også. Nei, ærfuglene kunne såmen ta det med ro. De var fredet året rundt. Dessuten var de vant til folk.

Sjøen var blank og grå som stål. Et tynt og lett slør hang foran solen. Den hverken sved eller blendet. Rart at han ikke hadde tatt denne turen før. Her var det rart og morsomt. Mye rarere enn på Toftestranda. Der sto det ingen skog og stengte for landet innover.

Han slentret langsomt videre. Sinnet hadde gått av ham og han tenkte ikke lenger på Napoleon. Det var så mye å se på i fjæra han måtte tenke nøyere på. Jamen var det ikke som stranden snakket til ham. Om den våte tangen som lå utover i store klaser, om skjellene, hvite steiner, fugler og egg. Det var til og med noe merkelig ved sjølukten på denne stranden. Det var underlig å gå slik å trække på det som var havbunn når høyvannet kom!

Men innerst inne tenkte han på Napoleon. Han var bare ikke så forbannet lenger.

Det lød så høytidelig da bestemor sa det. At keiseren hadde dødd ute i havet, ensom og syk.

Ensom og syk?

Det var et bilde av Napoleon i boka. Den gangen han bodde på St. Helena. Han sto øverst på en steil klippe og stirret utover havet. Like under ham seilte noen måker forbi. Han sto sikkert og ønsket at han hadde vært måke. Da kunne han fly tilbake til Frankrike igjen, på veldige vinger!

Tenk på sånn som han hadde lengtet. Nei, han orket nesten ikke tenke på det. Det var til å bli litt rar av.

Den sjofle Hudson Lowe hadde vaktet ham som om han skulle være en vanlig fange. Hadde vært så lusen og guffen han bare kunne bli. Keiseren kunne ikke gjøre noe. Han burde ha skutt ham ned som et skadedyr.

Han satte seg på en stein. Tok opp en pinne og grov en kanal mellom to dammer. Peter ble sittende å tenke på hvorfor ingen hadde prøvd å befri Napoleon fra fangenskapet på St. Helena. Ikke en kjeft! Ingen i hele Frankrike.

Ikke i den store vide verden. Ikke konen hans engang, enn si vennene. Ikke Murat heller. Ingen av brødrene hans. Bare sønnen hans, Napoleon den annen, hadde vært noen år eldre!

I Frankrike kalte de gutten for Ørnungen, men han var jo altfor liten . . .

Rart at ikke et eneste menneske i hele verden prøvde å befri den store keiseren. At det ikke hadde vært noen som lengtet så mye etter ham og var så glad i ham at du iallfall gjorde et forsøk!

Utakknevlige uslinger! Det måtte være forferdelig for Napoleon å tenke på der han satt på den ensomme øya. Det måtte være tungt å forstå at ingen løftet en finger for å hjelpe ham. Det kunne da ikke ha vært noen sak å få ham vekk fra Øya. Det var bare å utruste et par krigsskip og skaffe folk som ikke var redde. De gamle soldatene som elsket ham og hadde fulgt ham fra land til land, fra front til front . . .

Noen av dem kong Ludvig den attende hadde sendt mot ham da han kom tilbake fra Elba. For da Napoleon møtte dem, knappet han opp jakken og sa:

– Skyt keiseren, den som vil!

Da hadde de gitt blaffen i Ludvig den attende og gått over til ham, keiseren . . .

De kunne ha sneket seg fra Toulon, gjennom Gibraltar og ut mot St. Helena. Hvis de hadde ventet til det ble mørkt, ville ikke Hudson Lowe og karene hans ha oppdaget dem. Etterpå kunne de ha landsatt soldatene og stormet festningen. Da hadde det vært en smal sak å redde keiseren! Flykte fra øya med ham og ta ham med tilbake til Frankrike!

Da ville det ikke vart lenge før han ledet hæren igjen og førte den mot alle fiendene til Frankrike. Han skulle ha sendt prøyssere, russere, østerrikere og engelskmenn på vill flukt. De skulle nok ha fått merke at keiser Napoleon og

marskalkene hans var kommet tilbake. At hæren hadde fått sin gamle leder igjen.

Men det kom ikke en eneste en. Napoleon gikk ensom på klippen og ventet forgjeves. Han gikk selvsagt og tenkte på alt det han skulle sette i gang når han kom tilbake til fedrelandet. Men han hadde ikke én venn som våget gjøre en innsats for å få ham fri! Usselt pakk alt sammen! Det var en passe betegnelse på alle de som hadde nydt godt av hans vennskap og jublet til ham mens han sto på høyden av sin makt. Særlig de Napoleon hadde gjort til marskalker, fyrster og konger.

De som kalte ham djevel og umenneske satt i fred og styrte og stelte istedenfor ham. Og så fikk de endelig høre at han hadde dødd derute i havet.

Peter reiste seg og begynte å marsjere igjen. Sinnet bølget i ham så han ikke kunne sitte stille. Han rundet en ny odde og oppdaget en liten grønn holme med en bjerkelund. Nå da det var lavvann, kunne en lett gå tørrskodd ut til holmen. Peter satte øyeblikkelig kursen for den lille øya. Den liksom smilte og vinket til ham. Dette var jamen som å dra ut på en lang oppdagerreise for å finne nytt og ukjent land. Han hadde aldri sett denne øya før. Visste ikke engang at den var der. Peter ruslet rundt på holmen og følte seg som Robinson Crusoe. Mye rart fant han også. Ut mot havet, mellom to digre steiner oppdaget han en masse kull og halv-brent ved. Noen måtte ha gått i land og tent bål. De hadde fisket og kokte fangsten i fjæra. Det lå strødd med fiskebein hele vegen. For ikke å snakke om papir, tomme flasker og sånt folk la igjen.

Det måtte være ville innfødte som hadde vært på øya! På toppen av holmen sto det endel bjerkeetrær rundt noe som kunne ligne en hule. Veggene var fulle av røtter som så helt forvridde ut og sprikte til alle kanter. Med ett hadde han

det! Denne øya skulle være St. Helena! Han ville leke at han var fangen Napoleon og at det kom et fransk krigsskip og reddet ham ut av fangenskapet. Hulen oppe på toppen kunne være fengslet de hadde plassert ham i. Trærne var engelske soldater som holdt vakt.

Keiseren travet frem og tilbake i senkningen med hendene på ryggen og grublet på hvordan han skulle komme seg vekk. En brevdue hadde bragt ham beskjed fra Murat, nei det var bedre med marskalk Ney, om at vennene hans i all hemmelighet hadde gjort et linjeskip seilklart med tusen kampklare soldater ombord. Ja, med det skipet skulle han seilt til St. Helena og fridd ham ut av fangenskapet. De måtte holdt skarp utkikk, for mennene til kong Ludvig den attende var ikke å spøke med. Fikk de øye på dem, ville det bli hard kamp. Skipet lå foreløpig i en hemmelig havn på Korsika. Det tok tid å laste kanoner, krutt og proviant. Det måtte hentes med små båter fra den franske kysten. Da de gamle gardistene fikk høre at et skip skulle seile for å befri keiseren, fikk marskalk Ney så mye folk han ville.

Marskalken hadde skrevet til keiseren og bedt ham gjøre alt han kunne for at aksjonen skulle lykkes når skipet nådde St. Helena. Napoleon sendte brevduen tilbake med beskjed om at han skulle stå klar når de la til. Men de måtte gå inn til øya om natten, for hvis engelskmennene oppdaget et fransk krigsskip ville de fort lukte lunten og skyte keiseren før Ney fikk fatt i ham. De ville selvsagt ikke at franskmennene skulle få ham levende med hjem.

Keiseren gikk opp og ned i gropen og lot som om han ikke så vaktpostene. Han hadde allerede klekket ut en listig plan. Straks det ble mørkt, skulle han grave en gang ut av hullet. Under vaktpostene. Det ville ta mange dager, men han regnet med å grave seg ut lenger nede samtidig med at redningsskipet kom. Den natten da kanonene kom til å drøn-

ne, skulle han krype frem og ta kommandoen selv. Da skulle han og Ney og de tapre soldatene storme festningen oppe på øya og gi Hudson Lowe og feigingene hans banehogg.

Peter fant en pinne og begynte å grave. Det mørknet og han var fremdeles opptatt med den hemmelige gangen. Han grov og grov i den løse jorden. Det var lett nok å få den unna, men fort vekk måtte han brette av gjenstridige røtter som sperret vegen for ham. Men fremover gikk det. Keiseren fikk stadig nye krefter når han tenkte på alt han skulle gjøre når han kom hjem.

De skulle la Russland være i fred. Det landet lå altfor langt borte og dessuten var det forferdelig kaldt den vintren. Det hadde de fått vite etter at felttoget til keiseren slo feil i øst. Men Prøyssen og Østerrike skulle få en omgang bank hver. Også England. Det var best å la alle andre være til de hadde gjort opp med engelskmennene og underlagt seg landet.

Vanskeligheten var å sette over Kanalen uten at den engelske flåteledelsen oppdaget dem. Det flotteste ville være å grave en tunnel under Kanalen, over til Dover. Der kunne han ta dem overraskende, med en veldig hær bak seg. Da skulle de få så de la seg flate og ba om nåde.

Han grublet, og grov hullet i veggen dypt og stort mens planene hans vokste og vokste.

Han gledet seg mest av alt til å hente sønnen. Få ham vekk fra østerrikerne og den onde og sjofle moren. Han skulle ta seg av oppdragelsen hans selv. Det skulle bli den flotteste og beste gutten i hele verden. Han skulle få egen hest, gevær og sabel. Han skulle læres opp til å bli hærfører og keiser, eller...

Timene gikk og Peter ble etterhvert sulten. Var det to timer han hadde holdt på å grave? Nå var han forresten

snart igjennom og grov som besatt for å bli ferdig før han måtte hjem til kveldsmaten. Han tenkte på maten og det begynte å gnage i magen. Med ett kastet han pinnen. Det fikk være nok for i dag. Han kunne fortsette i morgen. Fint å ha noe å glede seg til. Han kunne naturligvis ikke vente å få den lange gangen ferdig i løpet av et par timer.

Peter børstet av klærne og krabbet opp av hullet. Han bleknet da han oppdaget at vannet hadde steget. Vegen tilbake var stengt. Vel, han kunne jo vasse. Resolutt tok han av seg sko og strømper og brettet opp buksene. Skoene og strømpene tok han under armen og gikk uti. Du store så kaldt det var! På bunnen manglet det ikke skarpe skjell som lå nede i mørk tang. Det var best å holde skoene og strømpene i hånden. Han fikk bedre balanse da. Peter tok noen skritt innover og stoppet med ett foran en dyp renne. Det var ikke snakk om å skrive over den. Nå husket han at han hadde måttet hoppe over rennen på utoverturen. Han kikket nedi og så bunnen i rennen. Den var to, tre meter bred. Han gikk litt oppover og nedover langs den, men det så helt håpløst ut. Bare nye renner og her og der molbakke og brådyp. Han frøs så tennene skranglet i munnen på ham.

Peter vadet tilbake til St. Helena. Der tok han av seg jakken og tørket føttene og leggene med den. Etterpå trakk han strømpene og skoene på. Det var ikke noe annet å gjøre enn å rope på hjelp. En eller annen måtte da høre ham og komme ut til øya med båt.

Peter gaulet av alle krefter. Gang på gang. Han hylte så halsen og trommehinnene og hele hodet holdt på å falle av. Så tidde han en lang stund. Lyttet etter om noen svarte. Nei, ikke en lyd å høre.

Han reiste seg og skrek høyere enn før. Om igjen og om igjen. Ennå en gang og enda en. Høyere skrik kunne han ikke få til.

Etterpå satte han seg igjen og lyttet. Det formelig verket i hodet etter hylene.

Så stille det var. Sjøen lå stålblank og en jevn, dempet lyd. Vannet steg så fort at han kunne se det med det blotte øye. Så det på en stor stein. Vannet rundt den steg som tung og tykk olje. Med ett spratt han opp. Noe rørte seg i bjerkeskogen inne på land. Nå raslet det igjen. Høyere denne gangen. Han stirret mot skogkanten. Der raslet det igjen. Han satte i et skingrende nødscrik. I det samme dukket et hestehode frem i løvet og glodde på ham. Så kom et hode til frem mellom greinene. Det stirret det også.

Peter skrek flere ganger. Hestene glodde på ham noen sekunder til, så forsvant de i skogen.

Etterpå ble det ennå stillere enn før. Stille som i graven.

Det nyttet ikke å skrike. Han fikk vente til vannet sank igjen. Men det var det mange timer til. Han kom til å måtte sitte på øya i tolv timer.

Og så med den gnagende følelsen i magen. Så sulten hadde han aldri vært. Hjemme kom de til å bli forferdelig redde for ham. Tante Vikka, Stina, Kath og bestemor kom til å lete etter ham overalt. Men hit ville de ikke komme. Ingen ville tenke på nabostranden. Det var utenkelig at han kunne ha gått så langt. De kom til å tro at han var død, eller kanskje rømt. Gudbrand Tofte ville spenne for og kjøre til byen for å varsle politiet. Hele byen ville få vite det og bli med på letingen.

Mens han måtte sitte der og vente. På at flo skulle gå over i fjære.

Senere på kvelden kom gårdsgutten på nabogården nedover til hagan for å hente hestene. Han stanset nede på stranden og tente pipa. I det samme fikk han øye på en guttunge over på øya. Han sov. Jamen var det ikke noen på

Gressholmen. Jo, det var visst Peter. Gudbrand Tofte hadde spurt etter ham for en stund siden.

Gårdsgutten fikk fatt i en båt og rodde over til holmen. Der vekket han Peter og vinket ham opp i båten. Så foss-rodde de tilbake.

– Best du løper hjem alt du orker, sa han, for nå lurere de nok på hvor du er!

Peter formelig fløy langs stranden. Han nådde huset og stormet inn. Løp gjennom stien, spisestuen og inn på rommet til tante Vikka. Ikke et menneske noe sted. I spisestuen sto maten fremdeles på bordet.

Plutselig hørte han noe ovenpå. Han sto skjelvende og lyttet. Det hørtes ut som lange ul. Han listet seg forsiktig opp trappen. Peter stanset ved døren. Nå hørte han at det var Kath. Hun gråt og bar seg verre enn verst. Med ett hørte han stemmen til Stina.

– Du må holde opp med den tutingen. Naturligvis finner de ham. Du kan da skjønne at Petermann ikke er død.

– Å, han har falt i sjøen... Stina! Han har sikkert... druknet.

Peter åpnet døren og gikk inn. Med det samme han kom innenfor, ble alt dette dramatiske for mye for ham. Dette at Kath og Stina satt der og trodde han lå død i sjøen. Han datt overende på gulvet og gråt så det durte i huset.

Kort etter satt han grimete ved bordet og fikk varm te, og ostemat. Store skiver med mysost og hvitost. Den fine osten til bestemor. Kath og Stina løp oppskjørtet rundt ham og vartet opp. Han var så kald at tennene klapret i munnen på ham fremdeles. Stina hadde helt i ham et glass portvin for å gjøre ham varmere.

Det stemte som han hadde tenkt. Gudbrand Tofte og tante Vikka hadde kjørt mot byen for å lete etter ham. Men først hadde alle på gården vært høyt og lavt og banket og

ropt i hver krik og krok. Gårdsgutten, Nils, ble også sendt ut med en hest.

Da tante Vikka kom tilbake, lå Peter under dynen og sov som en stein. Da Stina og Kath fortalte hva som hadde hendt, både lo og gråt hun. Gang på gang sa hun:

– For et hell at vi ikke sa noe til bestemor om dette!

Da tanten hadde kommet seg litt etter sjokket og styrket seg på te og mer mat, ville hun opp og se til gutten.

– Jeg vil se med mine egne øyne at han er hjemme igjen, sa hun.

Hun tok en stol og satte seg ved sengekanten. Ble sittende og se på Peter.

– Han er jamen en søt gutt, sa hun lavt og tørket øynene.

Kath var kommet opp og pusset nesen med et lavt brak.

Peter snudde seg.

– Hysj, sa tante Vikka. – Best vi går nå. Ellers vekker vi ham bare.

Da smelte Peter neven i dynen og ropte høyt i søvne:

– Skyt keiseren den som vil!